

ОЦІНКА АДАПТАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

ASSESSING THE ADAPTATION POTENTIAL OF BUSINESS ENTITIES OF ENGINEERING INDUSTRY

У статті запропоновано підхід до оцінювання адаптаційного потенціалу суб'єктів підприємництва. Адаптація суб'єкта підприємства – це його здатність змінювати якісні або кількісні показники своєї діяльності згідно зі зміною вимог зовнішнього середовища шляхом розроблення адаптаційних заходів, які мають на меті збереження чи підвищення ефективності його функціонування. Адаптаційний потенціал – це сукупність параметрів діяльності суб'єкта підприємства, які доцільно й можливо коригувати для стабілізації або посилення позиції суб'єкта підприємства на ринку. Оцінювання адаптаційного потенціалу полягає у всебічному аналізі зовнішнього та внутрішнього середовища задля визначення таких параметрів, обчислення інтегральних показників, побудови моделей адаптаційного потенціалу тощо. Особливо актуальним оцінювання адаптаційного потенціалу є за часів глобальної кризи економіки, тобто кризи, яку на рівні окремого суб'єкта підприємства подолати неможливо, отже, виникає потреба розроблення адаптаційних заходів, що дадуть змогу певною мірою пристосуватись (або адаптуватись) до кризових умов функціонування.

Ключові слова: адаптація суб'єкта підприємства, адаптаційний потенціал, кластерний аналіз, метод радара, інтегральний показник адаптаційного потенціалу.

В статті пропонується підхід до оцінювання адаптаційного потенціалу суб'єктів підприємства. Адаптація суб'

єкта підприємства – це його здатність змінювати якісні або кількісні показники своєї діяльності в відповідності з змінами вимог зовнішнього середовища шляхом розроблення адаптаційних заходів, які мають на меті збереження чи підвищення ефективності його функціонування. Адаптаційний потенціал – це сукупність параметрів діяльності суб'єкта підприємства, які доцільно й можливо коригувати для стабілізації або посилення позиції суб'єкта підприємства на ринку. Оцінювання адаптаційного потенціалу полягає у всебічному аналізі зовнішнього та внутрішнього середовища задля визначення таких параметрів, обчислення інтегральних показників, побудови моделей адаптаційного потенціалу і др. Особливо актуальним оцінювання адаптаційного потенціалу є за часів глобальної кризи економіки, тобто кризи, яку на рівні окремого суб'єкта підприємства подолати неможливо, отже, виникає потреба розроблення адаптаційних заходів, що дадуть змогу певною мірою пристосуватись (або адаптуватись) до кризових умов функціонування.

Ключевые слова: адаптация субъекта предпринимательства, адаптационный потенциал, кластерный анализ, метод радара, интегральный показатель адаптационного потенциала.

УДК 336.64

<https://doi.org/10.32843/infrastruct41-43>

Зленко Н.В.

аспірант кафедри фінансів
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

Zlenko Natalia

Simon Kuznets Kharkiv National University
of Economics

The article proposes an approach to assessing the adaptive potential of business entities. Adaptation of the business entity is its ability to change the qualitative or quantitative indicators of its activity according to changing environmental requirements by developing adaptation measures aimed at maintaining or improving its efficiency. In turn, the adaptation potential is a set of business entity parameters that can be adjusted to stabilize or strengthen the entity's position in the market. Assessment of adaptation potential is a comprehensive analysis of the external and internal environment in order to determine such parameters, calculate the integral indicators, build models of adaptive potential and so on. Especially relevant is the assessment of adaptation potential in times of global economic crisis – a crisis that cannot be overcome at the level of an individual business entity, and therefore there is a need to develop adaptation measures that will allow to adapt to the crisis conditions of functioning. The author suggests considering the adaptation potential as one of the key methods of the crisis management financial mechanism. Financial mechanism of crisis management is a set of financial methods, levers and instruments of influence on the system of crisis management of a business entity, which makes it possible to prevent, mitigate and minimize the consequences of crisis situations, as well as, if it is impossible to withstand adverse situations at micro level, to adapt to the crisis conditions of operation. Therefore, the author considers it appropriate to distinguish between two main possible scenarios of crisis management: 1) when a crisis can be prevented, overcome and its effects can be minimized at the level of the entity (in which case crisis response financial measures are possible); 2) when there is an external economic crisis that cannot be overcome at the micro level (this scenario entails the application of adaptive financial measures). Thus, if the assessment of adaptation capacity is a method of financial crisis management mechanism, then adaptive financial measures are its instruments.

Key words: business entity adaptation, adaptation potential, cluster analysis, radar method, integral adaptive capacity indicator.

Постановка проблеми. За наявності глобальної кризи економіки особливої актуальності набуває дослідження того, як окремому суб'єкту підприємства зберегти або навіть підвищити свою життєздатність, що, крім іншого, виражається у фінансових результатах діяльності. Фінансові показники суб'єктів підприємства можуть слугувати оцінюванню адаптаційного потенціалу, що проводиться для розроблення адаптаційних заходів. Адаптаційні заходи є ефективним інструментом збереження життєздатності суб'єктів

підприємства шляхом пристосування його до кризових умов функціонування, тому надзвичайно важливим є розроблення підходу до оцінювання адаптаційного потенціалу, на основі чого уможливується розроблення адаптаційних заходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретичних та методичних основ адаптації, адаптаційного потенціалу та його оцінюванням займалися А.М. Турило, К.В. Богачевська [1, с. 31; 9, с. 262], С.Б. Алексєєв [2, с. 6], П.М. Куліков [3, с. 56, 58], Ю.О. Капітанець

[4, с. 11], Т.І. Лепейко [5, с. 247], С.В. Кудлаєнко [6, с. 173–174], Д.В. Найпак [7, с. 114–115], Н.Г. Беник [8, с. 85–89], Н.В. Коваленко, Н.О. Гонтова [10, с. 194], В.Н. Шитов, О.Ф. Цимбаліст [11, с. 60–63], В.А. Гросул, О.А. Круглова, О.Д. Рачкован [12, с. 213–222]. Проте в працях науковців не наведено повністю комплексне оцінювання адаптаційного потенціалу, яке б сприяло подальшому розробленню адаптаційних фінансових заходів, адаптаційної фінансової стратегії тощо.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження підходів до оцінювання адаптаційного потенціалу суб'єктів підприємництва машинобудівної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Шляхом аналізу літературних джерел нами було виокремлено п'ять ключових показників оцінювання адаптаційного потенціалу, таких як коефіцієнт забезпеченості ВОК, коефіцієнт покриття, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт фінансової автономії, коефіцієнт рентабельності діяльності.

Першим етапом оцінювання адаптаційного потенціалу є кластерний аналіз за визначеними показниками. Результатом аналізу має стати підтвердження гіпотези щодо наявності розбиття досліджуваних підприємств на суб'єкти з високим, середнім або низьким адаптаційним потенціалом.

Перевірка висунутої гіпотези про наявність 3 кластерів була здійснена шляхом реалізації ітеративного методу k-середніх. Таке розбиття виявилось оптимальним, оскільки практично відсутній збіг середніх значень, що підтверджується графічним зображенням середніх нормованих значень результативних показників за кластерами (рис. 1).

У табл. 1. подано умовні позначення суб'єктів підприємництва та показників (змінних), за якими проводився аналіз.

Найсильніший кластер представлено суб'єктами Г, З, Л, Р, У, кластер із середніми значеннями

показників – Б, К, М, Н, О, Т, Х, а до найслабшого кластеру увійшли В, Д, Е, П, С, Ф.

Евклідові відстані до центрів утворених кластерів у 2017 р. (рис. 2) свідчать про те, що найближче до центру першого кластеру (кластеру із середніми значеннями показників) розміщуються суб'єкти К (0,20) та О (0,28), а найвіддаленішим є суб'єкт Б (0,79). У другому кластері (найслабшому) найближчими до центру є суб'єкти Д (0,46) та Ф (0,48), а найвіддаленішими – В (0,83), Е (1,15) та С (0,95). Найближче до центру третього кластеру розташовані суб'єкти Г (0,39), З (0,45) та Р (0,24), а якнайдалі – суб'єкт Л (0,61).

Аналіз міжгрупових (Between SS) та внутрішньогрупових (Within SS) дисперсій (рис. 3) засвідчив, що приналежність регіонів до отриманих кластерів у 2017 р. найбільш якісно характеризує коефіцієнт фінансової автономії (Var4) (13,71891 і 3,281085). Найвищі значення цих ознак адаптаційного потенціалу за критерієм F (31,3591, коефіцієнт фінансової автономії) і найнижчі за критерієм р також засвідчують найбільший внесок цих показників у класифікацію суб'єктів підприємництва порівняно з іншими.

Коли значення Between SS менші за Within SS, а показник F-критерія є найнижчим серед складових показників оцінки адаптаційного потенціалу, неможливо визначити приналежність досліджуваних суб'єктів підприємництва до одного з отриманих кластерів за відповідним показником. До показників, які демонструють відсутність внеску до класифікації досліджуваних суб'єктів підприємництва, у 2017 р. можна віднести коефіцієнт рентабельності діяльності.

Перевагами кластерного аналізу є простота та швидкість розподілу суб'єктів на кластери з найвищими значеннями адаптаційного потенціалу, середніми значеннями, а також виокремлення підприємств, що варті особливої уваги з огляду на ризик настання банкрутства. Недолік кластерного аналізу для оцінювання адаптаційного потенціалу

Рис. 1. Склад кластерів, сформованих за ітеративним методом k-середніх у 2017 р. за показниками оцінювання адаптаційного потенціалу та графіку середніх

	Distance		Distance		Distan
Б	0,796302	В	0,835365	Г	0,396
К	0,200524	Д	0,462205	З	0,457
М	0,511420	Е	1,152732	Л	0,611
Н	0,479792	П	0,511666	Р	0,248
О	0,284361	С	0,957150	У	0,546
Т	0,540604	Ф	0,481184		
Х	0,499610				

1 кластер
2 кластер
3 кластер

Рис. 2. Евклідові відстані до центрів утворених кластерів у 2017 р.

2017

Analysis of Variance (Spreadsheet71)						
Variable	Between SS	df	Within SS	df	F	signif. p
Var1	10,87273	2	6,12727	15	13,30862	0,000474
Var2	12,58288	2	4,41712	15	21,36499	0,000041
Var3	12,15043	2	4,84957	15	18,79099	0,000082
Var4	13,71891	2	3,28109	15	31,35910	0,000004
Var5	2,97906	2	14,02094	15	1,59354	0,235756

Рис. 3. Статистика дисперсій у 2017 р.

Таблиця 1

**Умовні позначення суб'єктів підприємництва та змінних,
за якими було проведено кластерний аналіз**

Умовні позначення суб'єктів підприємництва	
ВАТ «Турбоатом»	Б
ПАТ «Одеський машинобудівний завод «Червона гвардія»»	В
ПАТ «Харківський ордена «Знак пошани» машинобудівний завод «Червоний Жовтень»»	Г
ПАТ «Харківський електротехнічний завод «Укрелектромаш»»	Д
ПАТ «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе»	Е
ПАТ «Верхньодніпровський машинобудівний завод»	З
ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод»	К
ПАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин»	Л
ПАТ «Полтавський машинобудівний завод»	М
ПАТ «Коростенський машинобудівний завод»	Н
ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»»	О
ПАТ «Коростенський завод хімічного машинобудування»	П
ПАТ «Новоград-Волинський завод сільгоспмашин»	Р
ПАТ «Харківський підшипниковий завод»	С
ПрАТ «Спецбудмаш»	Т
ПАТ «Сумський завод насосного та енергетичного машинобудування «Насосенергомаш»»	У
ПАТ «Бериславський машинобудівний завод»	Ф
ПАТ «Смілянський машинобудівний завод»	Х
Умовні позначення змінних	
Коефіцієнт забезпеченості ВОК	Var1
Коефіцієнт покриття	Var2
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	Var3
Коефіцієнт фінансової автономії	Var4
Коефіцієнт рентабельності діяльності	Var5

полягає у відсутності певного інтегрального показника, який кількісно характеризує адаптаційний потенціал кожного окремого підприємства.

Отже, для визначення інтегрального показника пропонується використати метод багатомірного рейтингового аналізу, етапи якого представлено далі.

Етап перший полягає в обґрунтуванні системи показників, що використовуватимуться в аналізі. Це показники, що є найбільш показовими для характеристики адаптаційного потенціалу суб'єкта підприємництва, величина якого перш за все залежить від забезпеченості власними коштами, здатності до погашення своїх боргів, фінансової стійкості та незалежності, а також рентабельності діяльності. Значення цих показників за 2017 р. представлені в табл. 2.

Другий етап аналізу зводиться до приведення визначених показників до певних бальних оцінок, які можна порівняти. Для цього будується шкала, максимальні значення якої відповідатимуть найвищим результатам показників серед досліджуваних суб'єктів підприємництва, а мінімальні – найнижчим. Далі розраховується крок і встановлюються верхнє та нижнє значення проміжків значень показників, які відповідатимуть певним бальним оцінкам. Таке оцінювання зводиться до порівняння конкуруючих суб'єктів підприємництва з лідером, тобто умовним суб'єктом підприємництва, яке має найвищі бальні оцінки за всіма показниками. Результати розрахунків наведені в табл. 3.

Третій етап аналізу – це безпосередньо виставлення балів для кожного показника на основі вихідних значень показників (табл. 2) та матриці їх групування (табл. 3). Бальну оцінку наведено в табл. 4.

Четвертий етап ґрунтується на визначенні площі та побудованні радару адаптаційного потенціалу. Метод радару полягає в побудові у полярній системі координат багатокутника, вершини якого лежатимуть на осях координат, які поділяють площину на рівні сектори, а кількість яких збігається з кількістю досліджуваних показників. Чим далі від початку координат знаходиться вершина, тим краще значення показника. Координати вершини визначаються полярним радіусом та полярним кутом. Відстань від початку координат до вершини називається полярним радіусом, а полярний кут відраховується від полярної осі як кут між віссю та полярним радіусом. В нашому випадку обчислення кута відбувалось проти часової стрілки, отже, значення кута додатне.

Полярний радіус задається бальними оцінками показників табл. 4. Для «ідеального» суб'єкта підприємництва всі п'ять радіусів дорівнюватимуть п'яти. Крок полярного кута розраховується діленням 360° на кількість секторів, а саме п'ять, отже, кут для першого показника дорівнюватиме 0° , для другого – 72° , для третього – (попереднє значення кута + 72°) і так далі.

Для обчислення площі багатокутників нами було переведено координати кутів з полярної

Таблиця 2

Матриця вихідних даних за 2017 р.

Показник \ СП	Б	В	Г	Д	Е	З
Коефіцієнт забезпеченості ВОК	0,37	-1,17	0,71	-0,71	-3,69	0,48
Коефіцієнт покриття	1,90	0,58	3,51	0,63	1,13	1,99
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,15	0,03	0,35	0,00	0,21	0,45
Коефіцієнт фінансової автономії	0,74	-0,28	0,76	-0,20	-0,23	0,53
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,30	-0,39	0,02	-0,14	0,28	0,14

Показник \ СП	К	Л	М	Н	О	П
Коефіцієнт забезпеченості ВОК	0,21	0,60	-0,95	-0,13	-0,03	-1,32
Коефіцієнт покриття	1,26	2,52	0,55	0,86	1,06	0,43
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,03	0,69	0,02	0,00	0,03	0,01
Коефіцієнт фінансової автономії	0,56	0,66	0,38	0,21	0,21	0,00
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,01	0,11	0,00	-0,08	0,01	0,04

Показник \ СП	Р	С	Т	У	Ф	Х
Коефіцієнт забезпеченості ВОК	0,68	-4,03	-0,04	0,51	-1,14	0,69
Коефіцієнт покриття	3,08	0,76	2,25	3,06	1,33	1,59
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,46	0,03	0,09	0,19	0,03	0,18
Коефіцієнт фінансової автономії	0,87	-0,54	0,09	0,71	-0,33	0,79
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,03	-0,34	0,01	0,10	0,03	0,07

системи координат в декартову, а також проведено подальші розрахунки (розрахунки представлено на рис. 4, 5). Формулу обчислення площі багатокутника S можна представити в такому вигляді:

$$S = \frac{1}{2} \times \left(\left(\sum_{i=1}^n X_i \times Y_{i+1} \right) - \left(\sum_{i=1}^n X_{i+1} \times Y_i \right) \right), \quad (1)$$

де S – площа багатокутника; n – послідовність координат сусідніх вершин багатокутника; X та Y – декартові координати вершин, i = 1.

На рис. 4, 5 розраховано площу багатокутника «ідеального» суб'єкта підприємництва, отже, вона дорівнює 59,441032 умовних одиниць. Це є радаром, з яким ми будемо порівнювати площі всіх досліджуваних підприємств.

Таким же методом розрахуємо площі багатокутників адаптаційного потенціалу досліджуваних підприємств. Результат представлено в табл. 5. Тут же наведено відношення площі окремих багатокутників до багатокутника «ідеального» суб'єкта підприємництва, яке

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
24	Полярний радіус	Кут у градусах	Кут у радіанах	Косинус	Синус	X	Y	$Y_{(i+1)} * X_i$	$Y_i * X_{(i+1)}$
25	5	0	= (B25*ПИ()) / 180	= COS(C25)	= SIN(C25)	= A25*D25	= A25*E25		
26	5	72	= (B26*ПИ()) / 180	= COS(C26)	= SIN(C26)	= A26*D26	= A26*E26	= G26*F25	= G25*F26
27	5	= B26+72	= (B27*ПИ()) / 180	= COS(C27)	= SIN(C27)	= A27*D27	= A27*E27	= G27*F26	= G26*F27
28	5	= B27+72	= (B28*ПИ()) / 180	= COS(C28)	= SIN(C28)	= A28*D28	= A28*E28	= G28*F27	= G27*F28
29	5	= B28+72	= (B29*ПИ()) / 180	= COS(C29)	= SIN(C29)	= A29*D29	= A29*E29	= G29*F28	= G28*F29
30						= F25	= G25	= G30*F29	= G29*F30
31									
32	Сума							= СУММ(H26:H30)	= СУММ(I26:I30)
33									
34	$(Y_{(i+1)} * X_i) - (Y_i * X_{(i+1)})$							= H32-I32	
35									
36	Площа радара							= H34/2	

Рис. 4. Послідовність розрахунку площі багатокутника «ідеального» суб'єкта підприємництва в Excel (формули)

Таблиця 3

Матриця групування значень показників суб'єктів підприємництва

Показник	Відповідність значення показника підсумковому балу									
	1 бал		2 бали		3 бали		4 бали		5 балів	
Коефіцієнт забезпеченості ВОК	≥-4,03	<-3,082	≥-3,082	<-2,134	≥-2,134	<-1,186	≥-1,186	<-0,238	≥-0,238	≤0,71
Коефіцієнт покриття	≥0,43	<1,046	≥1,046	<1,662	≥1,662	<2,278	≥2,278	<2,894	≥2,894	≤3,51
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	≥0	<0,138	≥0,138	<0,276	≥0,276	<0,414	≥0,414	<0,552	≥0,552	≤0,69
Коефіцієнт фінансової автономії	≥-0,54	<-0,258	≥-0,258	<0,024	≥0,024	<0,306	≥0,306	<0,588	≥0,588	≤0,87
Коефіцієнт рентабельності діяльності	≥-0,39	<-0,252	≥-0,252	<-0,114	≥-0,114	<0,024	≥0,024	<0,162	≥0,162	≤0,3

Таблиця 4

Бальна оцінка показників адаптаційного потенціалу суб'єктів підприємництва машинобудівної галузі

Показник	Бальна оцінка показників суб'єктів підприємництва																	
	Б	В	Г	Д	Е	З	К	Л	М	Н	О	П	Р	С	Т	У	Ф	Х
Коефіцієнт забезпеченості ВОК	5	4	5	4	1	5	5	5	4	5	5	3	5	1	5	5	4	5
Коефіцієнт покриття	3	1	5	1	2	3	2	4	1	1	2	1	5	1	3	5	2	2
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2	1	3	1	2	4	1	5	1	1	1	1	4	1	1	2	1	2
Коефіцієнт фінансової автономії	5	1	5	2	2	4	4	5	4	3	3	2	5	1	3	5	1	5
Коефіцієнт рентабельності діяльності	5	1	3	2	5	4	3	4	3	3	3	4	4	1	3	4	4	4

визначимо як інтегральний показник адаптаційного потенціалу.

Виходячи з результатів розрахунків, наведених у табл. 5, визначаємо, що найбільшу площу багатокутника адаптаційного потенціалу має суб'єкт Л, а саме 49,93047 умовних одиниць, або 0,84 від площі багатокутника «ідеального» суб'єкта підприємництва. Отже, інтегральний показник адаптаційного потенціалу цього суб'єкта також дорівнює 0,84. Найнижчий адаптаційний потенціал властивий суб'єкту С, а саме 2,377641 умовних одиниць,

отже, його інтегральний показник адаптаційного потенціалу дорівнює 0,04.

Графічне зображення всіх отриманих багатокутників адаптаційного потенціалу представлено на рис. 6, 7, 8. Розподіл суб'єктів підприємництва на три групи було зроблено відповідно до результатів кластерного аналізу.

Метод радару дає змогу графічно зобразити інтегральний показник адаптаційного потенціалу суб'єктів підприємництва, а завдяки розподілу їх на кластери можна одразу побачити на графіку

24	Полярний радіус	Кут у градусах	Кут у радіанах	Косинус	Синус	X	Y	$Y_{(i+1)}*X_i$	$Y_i*X_{(i+1)}$
25	5	0	0	1	0	5	0		
26	5	72	1,256637061	0,309017	0,951057	1,545085	4,755283	=G26*F25	0
27	5	144	2,513274123	-0,80902	0,587785	-4,04508	2,938926	4,5408908	-19,2355
28	5	216	3,769911184	-0,80902	-0,58779	-4,04508	-2,93893	11,888206	-11,8882
29	5	288	5,026548246	0,309017	-0,95106	1,545085	-4,75528	19,235522	-4,54089
30						5	0	0	-23,7764
31									
32	Сума							59,441032	-59,441
33									
34	$(Y_{(i+1)}*X_i) - (Y_i*X_{(i+1)})$							118,88206	
35									
36	Площа радара							59,441032	

Рис. 5. Послідовність розрахунку площі багатокутника «ідеального» суб'єкта підприємництва в Excel (значення)

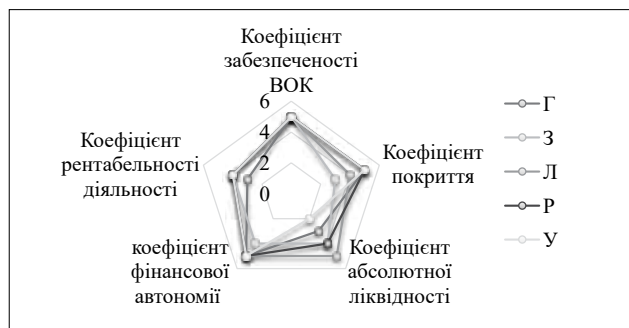

Рис. 6. Радари адаптаційного потенціалу суб'єктів підприємництва, які належать до найсильнішого кластеру

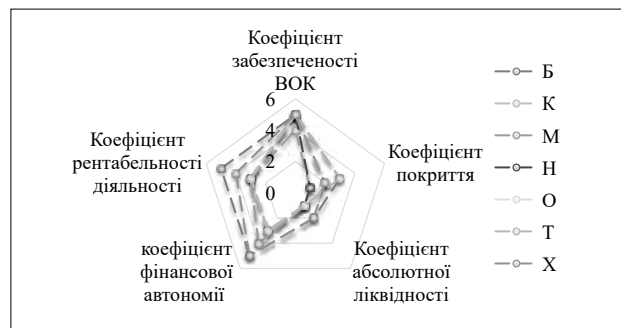
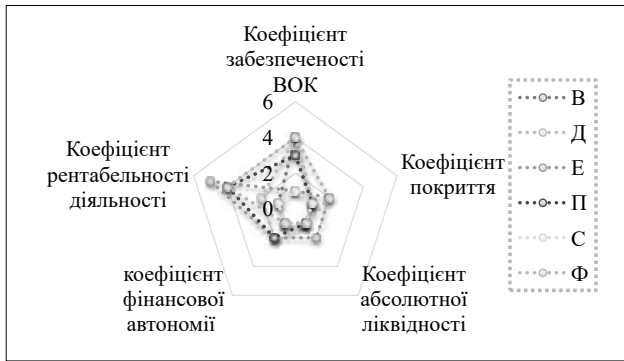

Рис. 7. Радари адаптаційного потенціалу суб'єктів підприємництва, які належать до середнього кластеру

Таблиця 5

Площа багатокутників адаптаційного потенціалу досліджуваних підприємств

СП	S, ум. од.	У відношенні до еталону	СП	S, ум. од.	У відношенні до еталону
Б	38,51779	0,648	Н	15,69243	0,264
В	5,230811	0,088	О	18,5456	0,312
Г	40,4199	0,68	П	12,36373	0,208
Д	9,035037	0,152	Р	49,93047	0,84
Е	11,88821	0,2	С	2,377641	0,04
З	37,56673	0,632	Т	21,39877	0,36
К	20,44772	0,344	У	40,4199	0,68
Л	49,93047	0,84	Ф	14,74138	0,248
М	15,69243	0,264	Х	30,43381	0,512

Рис. 8. Радари адаптаційного потенціалу суб'єктів підприємництва, які належать до найслабшого кластеру

сильні або слабкі сторони кожного досліджуваного кластеру суб'єктів підприємництва.

Проведений аналіз дає змогу визначити, яким аспектам діяльності суб'єктам необхідно приділити особливу увагу, тобто суб'єктам найсильнішого кластеру необхідно потурбуватися щодо підвищення змоги негайно погашати свої боргові зобов'язання; суб'єкти середнього кластеру мають піклуватися як про негайне погашення зобов'язань, так і про ступінь покриття короткострокових пасивів оборотними активами загалом; щодо членів найслабшого кластеру, то їм слід замислитися над реорганізацією своєї фінансової системи загалом, інтенсифікацією діяльності тощо, адже їх фінансова незалежність, ліквідність та платоспроможність, а іноді й рентабельність перебувають у стані, який може свідчити про загрозу банкрутства.

Висновки з проведеного дослідження.

Проведене оцінювання адаптаційного потенціалу дає змогу, по-перше, визначити ступінь досягнення бажаних значень вибраних показників, що характеризує інтегральний показник адаптаційного потенціалу, по-друге, обчислити відстань до «ідеального» суб'єкта підприємництва (яка визначається як різниця між 1 та отриманим значенням інтегрального показника адаптаційного потенціалу), по-третє, розподілити досліджувані суб'єкти підприємництва на групи за результатами кластерного аналізу за показниками оцінювання адаптаційного потенціалу. Перспективами подальших досліджень є побудова кореляційно-регресійних моделей адаптаційного потенціалу з визначенням найбільш впливових на діяльність суб'єктів показників, що уможливить розроблення адаптаційних заходів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Турило А.М., Богачевська К.В. Теоретико-методичні засади визначення сутності економічної категорії «адаптаційний потенціал підприємства». *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 2 (152). С. 26–32.

2. Алексєєв С.Б. Формування адаптивного управління підприємствами вугільного машинобудування : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.01. Донецьк, 2003. 20 с.

3. Куліков П.М. Теоретичні основи адаптації підприємства до мінливості оточуючого середовища. *Бізнес-Інформ*. 2010. Т. 1. № 5. С. 56–58.

4. Капітанець Ю.О. Визначення та забезпечення конкурентоспроможності підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04. Тернопіль, 2009. 20 с.

5. Лепейко Т.І. та ін. Адаптаційний потенціал підприємства в конкурентному середовищі. *Економічний аналіз* : збірник наукових праць / редкол. : В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль, 2015. Т. 20. С. 245–250.

6. Кудлаєнко С.В. Теоретичні основи поняття «адаптація підприємств». *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. Т. 2. № 5. С. 172–174.

7. Найпак Д.В. Аналіз методів та моделей оцінювання рівня адаптації підприємства до організаційних змін в умовах стратегічного розвитку. *Економіка розвитку*. 2014. № 3 (71). С. 112–117.

8. Беник Н.Г. Поняття і сутність категорії «адаптація підприємств». *Водний транспорт* : збірник наукових праць. Київ, 2012. С. 85–89.

9. Турило А.М., Богачевська К.В. Потенціал підприємства: сутність, класифікація, види. *Бізнес-Інформ*. 2014. № 2. С. 259–263.

10. Коваленко Н.В., Гонтова Н.О. Взаємозв'язок між механізмами забезпечення стійкості та адаптації в контексті інноваційного розвитку підприємств. *Економічний аналіз*. 2013. № 1 2. Ч. 3. С. 193–196.

11. Шитов В.Н., Цымбаліст О.Ф., Комплексний підхід к аналізу конкурентоспособности предприятия. *Экономический анализ: теория и практика*. 2014. № 13 (364). С. 60–63.

12. Гросул В.А., Круглова О.А., Рачкован О.Д. Комплексне оцінювання адаптаційного потенціалу в системі адаптивного управління підприємств торгівлі. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2017. № 1. С. 213–222.

REFERENCES:

1. Turylo A.M., Bohachevska K.V. (2014) Teoretyko-metodychni zasady vyznachennia sutnosti ekonomichnoi katehorii "adaptatsiinyi potentsial pidprijemstva" [Theoretical and methodological foundations of determining the essence of the economic category "Adaptation potential of the enterprise"]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 2 (152), pp. 26–32.

2. Aliksieiev S.B. (2003) *Formuvannia adaptivnoho upravlinnia pidprijemstvamy vuhilnoho mashynobuduvannia* [Formation of adaptive management of coal mining enterprises] (PhD Thesis), Donetsk : Donetsk National University.

3. Kulikov P.M. (2010) Teoretychni osnovy adaptatsii pidprijemstva do minlyvosti otouchuiuchoho sere-dovyshcha [Theoretical bases of enterprise adaptation to environmental variability]. *Biznes-Inform*, vol. 1, no. 5, pp. 56–58.

4. Kapitanets Yu.O. (2009) *Vyznachennia ta zabezpechennia konkurentospromozhnosti pidprijemstva*

[Defining and ensuring the competitiveness of the enterprise] (PhD Thesis), Ternopil : Ternopil National Economic University.

5. Lepeiko T.I., Kryvobok K.V. (2015) Adaptatsiyni potentsial pidpriemstva v konkurentnomu seredovyshchi [Adaptation potential of the enterprise in a competitive environment]. *Ekonomichnyi analiz* [Economic analysis]. Ternopil : Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr Ternopilskoho natsionalnogo ekonomichnogo universytetu "Ekonomichna dumka", vol. 20, pp. 245–250.

6. Kudlaienko S.V. (2009) Teoretychni osnovy poniattia "adaptatsiia pidpriemstv" [Theoretical bases of the "adaptation of enterprises" concept]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu*, vol. 2, no. 5, pp. 172–174.

7. Naipak D.V. (2014) Analiz metodiv ta modelei otsiniuvannia rivnia adaptatsii pidpriemstva do orhanizatsiinykh zmin v umovakh stratehichnogo rozvytku [Analysis of methods and models of the adaptation level estimation of the enterprise to organizational changes in conditions of strategic development]. *Ekonomika rozvytku*, no. 3 (71), pp. 112–117.

8. Benyk N.H. (2012) Poniattia i sutnist katehorii "adaptatsiia pidpriemstv" [The concept and essence of

the category "adaptation of enterprises"]. *Vodnyi transport* [Water transport]. Kyiv : KDAVT, pp. 85–89.

9. Turylo A.M., Bohachevska K.V. (2014) Potentsial pidpriemstva: sutnist, klasyfikatsiia, vydy [Potential of the enterprise: essence, classification, types]. *Biznes-Inform*, no. 2, pp. 259–263.

10. Kovalenko N.V., Hontova N.O. (2013) Vzaiemozviazok mizh mekhanizmamy zabezpechennia stiikosti ta adaptatsii v konteksti innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv [The relationship between mechanisms of ensuring sustainability and adaptation in the context of enterprise innovation]. *Ekonomichnyi analiz*, no. 12, p. 3, pp. 193–196.

11. Shitov V.N., Tsymbalist O.F. (2014) Kompleksnyy podkhod k analizu konkurentosposobnosti predpriyatiya [Complex approach to the analysis of enterprise competitiveness]. *Ekonomicheskyy analiz: teoriya i praktika*, no. 13 (364), pp. 60–63.

12. Hrosul V.A., Kruhlova O.A., Rachkovan O.D. (2017) Kompleksne otsiniuvannia adaptatsiinoho potentsialu v systemi adaptivnogo upravlinnia pidpriemstv torhivli [Complex assessment of adaptation potential in the system of adaptive management of trade enterprises]. *Marketynh i menedzhment innovatsii*, no. 1, pp. 213–222.